

In memoriam J. C. Eisner
28 april 1890-30 dec. 1981

door

R. de JONG

Hoewel Jacobus Curt Eisner lid van onze vereniging was sinds 1946, was hij mogelijk meer bekend onder buitenlandse lepidopterologen dan bij de leden van de NEV. Juist door zijn wereldwijde faam als specialist van het vlindergeslacht *Parnassius* (Apollovlinders) heeft hij echter een belangrijke bijdrage geleverd tot de entomologie in Nederland. Hij werd geboren in Zaborze in het toenmalige Opper-Silezië. Al op zeer jeugdige leeftijd hadden vlinders zijn belangstelling, maar deze belangstelling kreeg pas een duidelijke richting toen hij in Berlijn in contact kwam met de lepidopterologen, die daar aan het museum werkten of er regelmatig op bezoek kwamen. Het was met name zijn ontmoeting met Felix Bryk in 1927, die zijn belangstelling voor het geslacht *Parnassius* tot een levenslange obsessie maakte. In de twee daarop volgende jaren publiceerde hij, ten dele samen met Bryk, al negen kleine artikelen over *Parnassius*, wat enigszins het feit verdoezelde, dat hij een zeer drukke werkkring had en de vlinders slechts een hobby waren. Van 1930 tot 1939 gaf hij samen met Bryk het tijdschrift *Parnassiana* uit, dat uiteraard geheel gewijd was aan de studie van de Apollovlinders. Door de politieke ontwikkelingen gedwongen was Eisner intussen in 1936 naar Nederland gekomen, met zijn toen reeds belangrijke verzameling, waarin ook de verzameling van Bryk met vele typen was opgenomen. In verband met de oorlogsdreiging zocht Eisner in 1938 contact met het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie in Leiden om zijn collectie veilig te kunnen onderbrengen. Aanvankelijk werd zij in bruikleen gegeven aan het museum, maar na de oorlog werd de collectie geschonken onder voorwaarde dat hij er zelf aan kon blijven werken. Het belang van deze donatie werd door de overheid erkend en als dank werd hem door H. M. de Koningin de zilveren erepenning voor verdiensten jegens openbare verzamelingen toegekend. Over deze donatie moet men niet te licht denken. Vlak na de oorlog, toen Eisner statenloos burger en geheel berooid was, werd hem vanuit Noord-Amerika een vorstelijk bedrag geboden voor de collectie. Dankbaarheid jegens het museum echter en de mogelijkheid om in Nederland weer aan de slag te komen deden hem besluiten van het aanbod af te zien. Zijn positie als directeur van de Verenigde Ertshandelmaatschappij (later werd hij commissaris bij deze firma) maakte het hem mogelijk regelmatig in een auto van de zaak met chauffeur naar Leiden te reizen en dank zij deze firma kon hij een ruime woning op een unieke plaats in Den Haag betrekken. Ieder, die hier ooit op bezoek is geweest, moet wel de in mozaïek uitgevoerde Apollovlinder aan de ingang van het terrein gezien hebben. Onder de velen die hier een gastvrij onthaal kregen, waren talrijke buitenlanders, voor wie meestal een logeerkamer vrij was. Zijn sterke geheugen stond altijd borg voor talloze anekdotes over personen en voorvallen uit een tijd, die de meeste bezoekers slechts bij geruchten kenden. Want het waren vooral jonge lepidopterologen, die bij hem aanklopten voor advies. Door zijn faam als *Parnassius*-specialist werd hem ook gevraagd de collecties van deze vlinders in de musea van Bonn en Londen te bewerken. Het uitgebreide materiaal van het British Museum (Natural History) werd in grote kratten vervoerd door schepen van de firma waar Eisner werkzaam was. Op 12 april 1980 werden zijn verdiensten voor de lepidopterologie gehonoreerd met een benoeming tot erelid van de Societas Europaea Lepidopterologica.

Reeds voor zijn pensionering in 1955 begon Eisner een nieuwe serie artikelen onder de naam *Parnassiana Nova*, waarvoor hij onderdak kreeg in de Zoölogische Mededelingen en Zoölogische Verhandelingen, uitgegeven door het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie. In deze serie verschenen 58 nummers (er verschenen twee nummers 55!). Intussen breidde hij zijn verzameling nog sterk uit door ruil en aankoop en tot aan zijn dood bleef hij naarstig zoeken naar mogelijke aanvullingen. Daardoor kan Nederland nu bogen op het bezit van een werkelijk unieke collectie Apollovlinders. Ook bleef Eisner tot op hoge leeftijd actief in het veld: jaar in,

jaar uit bezocht hij in zijn geliefde vakantieoord Pontresina dezelfde populaties van Apollovlinders, waarvan hij het wel en wee levendig kon beschrijven.

Het is vrijwel ongemerkt gebleven, dat Eisner zich ook nog heeft bezig gehouden met andere dagvlinders. In de oorlogsjaren, toen hij niet bij zijn verzameling kon komen, bewerkte hij het hem uit Leiden toegezonden materiaal van de dagvlindergeslachten *Colias*, *Melitaea* (s. l.), *Argynnis* (s. l.) en *Erebia*. Hij publiceerde beschrijvingen van vele nieuwe vormen in Zoölogische Mededelingen (1945, 1946) en Entomologische Berichten (1963, 1964). Zelf beschouwde hij dit slechts als tijdverdrijf en hij zweeg er gewoonlijk over. Hij nam de titels ook niet op in zijn „Autobibliography”, gepubliceerd in Nota lepid. 2 (1980): 127-135. Aanvullingen op deze lijst van publikaties zullen worden opgenomen in Nota lepid. 5 (1982).

Het is ondoenlijk in kort bestek de vele facetten van deze veelzijdige man, die een voortreffelijk musicus en tot op hoge leeftijd verdienstelijk tennisspeler was, te belichten. Wel dient nog vermeld te worden, dat hij zich steeds gesteund wist door zijn vrouw, die hij slechts zeven weken overleefde. Ieder, die deze uitzonderlijke man gekend heeft, zal dit als een voorrecht beschouwen en herinneringen aan ontmoetingen met hem koesteren.

Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Postbus 9517, 2300 RA Leiden.

OOSTERBROEK, P., 1981. DE EUROPESE DIPTERA. Determineertabel, biologie en literatuuroverzicht van de families van de muggen en de vliegen. Wet. Meded. K. nederl. natuurh. Veren. nr. 148: 1-81, 177 afb.

De titel geeft goed weer wat aangeboden wordt. Het is van grote waarde dat nu de mogelijkheid geboden wordt om met een moderne tabel welke vlieg of mug ook, van geheel Europa, op familie te brengen. Dat zal wellicht amateur-entomologen stimuleren een nieuwe Dipterenfamilie in hun studie te betrekken. Bij het gebruik van deze tabel is wel wat studie vereist. De frequentie van vreemde woorden in de tabeltekst is hoog. Deze naamgeving is echter samengevat in een alfabetische lijst van technische termen en het opzoeken daarvan werkt snel. Vooral ook omdat de verklarende tekeningen, die men doorgaans vlak bij de tabeltekst aantreft, duidelijk en talrijk zijn.

Nog enkele opmerkingen ten behoeve van de kopers van dit boek. In de literatuurlijst ontbreekt: Meijere, J. C. H. de, 1944. Inleiding tot de kennis van de Nederlandsche Tweevleugelige Insecten (Diptera). 1-72, 101 afb. Zutphen. Bij de vaktermen kan men onder *arista* beschrijven: „Pubescent is microscopisch behaard”. En convergente borstels zijn niet, zoals men zou denken verschillend van, maar synoniem met naar binnen gerichte borstels. Tenslotte betekent zowel terminaal als apicaal „op of aan de top”.

De prijs bedraagt f 7,00 voor leden van KNNV en NEV, voor anderen f 8,50. Te bestellen door het bedrag te storten op postgiro 13028 ten name van Bureau KNNV, B. Hoogenboomlaan 24, 1718 BJ Hoogwoud met vermelding van het gewenste. — V. S. van der Goot.

PERSONALIA

Op 12 juli 1982 is ons lid M. H. A. Melchior te Beusichem overleden. Hoewel hij nog maar slechts betrekkelijk korte tijd lid was van de Vereniging (vanaf 1973) was hij een actief bezoeker van de vergaderingen, met name ook de zomervergaderingen. Zijn belangstelling ging uit naar de vlinders.

Ons lid C. J. H. Booij promoveerde op 4 juni 1982 aan de landbouwhogeschool te Wageningen tot doctor in de Landbouwwetenschappen op een proefschrift getiteld „Biosystematics of the Muellerianella complex (Homoptera, Delphacidae), in western Europe — patterns of variation, interrelations and speciation”. Promotor was dr. ir. R. H. Cobben, co-promotor was dr. ir. J. Sybenga.